

Emil Keränen

**Vertaileva tutkimus koneoppimisen hyödyntämisestä
videopelien reitinhaussa**

Tietotekniikan pro gradu -tutkielma

10. toukokuuta 2022

Jyväskylän yliopisto

Informaatioteknologian tiedekunta

Tekijä: Emil Keränen

Yhteystiedot: `emil.a.keranen@student.jyu.fi`

Ohjaaja: Tommi Kärkkäinen

Työn nimi: Vertaileva tutkimus koneoppimisen hyödyntämisestä videopelien reitinhaussa

Title in English: Comparative study of utilizing machine learning in video games' pathfinding

Työ: Pro gradu -tutkielma

Opintosuunta: Tietotekniikka

Sivumäärä: 20+0

Tiivistelmä: TODO: tiivistelmä suomeksi

Avainsanat: koneoppiminen, videopeli, reitinhaku, syvä vahvistusoppiminen

Abstract: TODO: In english

Keywords: machine learning, video game, pathfinding, deep reinforcement learning, Soft Actor Critic, Machine Learning Agents, Unity

Kuviot

Kuvio 1. Ruudukko, jossa mustat ruudut ovat esteitä ja valkoiset ruudut vapaita. Vihreä ruutu on aloitusruutu ja punainen ruutu on maaliruutu. Vihreästä ruudusta lähtevät viivat ovat mahdollisia etenemissuuntia. 4

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	REITINHAKU VIDEOPELEISSÄ	3
2.1	Pelialueen esitystavat.....	3
2.2	Reitinhakualgoritmit	4
2.2.1	A*-algoritmi	4
2.2.2	A*-algoritmin variaatiot	5
2.3	Reitinhaun ongelmat	5
3	KONEOPPIMINEN	7
3.1	Neuroverkot	7
3.2	Vahvistusoppiminen ja syvä vahvistusoppiminen	7
3.3	Soft-Actor Critic -algoritmi.....	7
4	UNITY	8
4.1	Unityn hierarkia	8
4.1.1	Unity-projekti	8
4.1.2	Näkymät.....	9
4.1.3	Peliobjektit	9
4.1.4	Komponentit	9
4.1.5	Skriptit	10
4.2	Machine Learning Agents	10
5	TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN OSUUS	11
5.1	Tutkimuksen kuvaus	11
5.2	Tutkimusasetelma / Konfiguraatio.....	11
5.3	Tulosten mittaaminen	12
6	TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	13
7	YHTEENVETO.....	14
	LÄHTEET	15
8	LIITTEET	16

1 Johdanto

- Tutkimuksen kohteena koneoppimisen tehostama reitinhaku videopeleissä ja sen vertaaminen heuristiseen A*-algoritmiin.
- Yleisesti reitinhaulla tarkoitetaan alku- ja loppupisteen välisen reitin selvittämistä. Useimmiten tarkoituksena on löytää lyhin reitti väistellen samalla matkan varrella olevia esteitä.
- Reitinhakua tarvitaan videopelien lisäksi myös mm. robotiikassa.
- Videopeleissä reitinhaku ilmenee pääasiassa tekoälyagenttien suorittamana toimintana, joten tässä tutkimuksessa keskitytään agentteihin. Näitä agentteja kutsutaan myös ei-pelaajahahmoiksi (engl. non-player-character, NPC).
- Ei-pelaajahahmot ja itseasiassa videopelien reitinhaku vertautuvat hyvin robotiikkaan ja robottien reitinhakuun.
- Sekä robotiikassa että videopeleissä toiminta-alue voi muuttua hyvinkin paljon reaaliajassa, jolloin reitinhaun täytyy sopeutua muutoksiin nopeasti. Käytetyt ratkaisut sen sijaan voivat vaihdella näiden kahden osa-alueen välillä: robotiikassa tarkkuus ja turvallisuus nousevat tärkeimmiksi ominaisuuksiksi ja vastaavasti videopeleissä nopeus määrittää reitinhaun "hyvyyden".
- Reitinhaku on aina ollut vaativa ongelma videopeleissä, mutta nykyään reitinhaun ongelmallisuus voidaan useimmissa tapauksissa sivuuttaa laatimalla heuristinen ratkaisu A*-algoritmin avulla.
- Koneoppiminen mahdollistaa aiemman kokemuksen hyödyntämisen myöhemmässä toiminnassa. Agentteja voidaan kouluttaa harjoitteludatan avulla, jolloin ne oppivat toimimaan tuntemattomissa tilanteissa. Koneoppimisen ansiosta reitinhaku-agentti voidaan opettaa toimimaan vaativissa ja dynaamisissa pelialueissa, joissa muuttuvat esteet ja alueen labyrinthimäisyys heikentävät A*-algoritmin toimintaa.
- Tutkimuksen ideana on käyttää Unity-pelimoottorille luotuja koneoppimisagentteja (engl. Unity Machine Learning Agents) ja opettaa niitä erilaisten pelialueiden avulla. Opettamisen

jälkeen agentteja testataan oikeilla pelialueilla ja verrataan tuloksia A*-algoritmillä saatuihin tuloksiin.

- ML-agents perustuu PyTorch-kirjastoon ja mahdollistaa vahvistusoppimisen hyödyntämisen.
- Tensorboard-lisäosan avulla voidaan visualisoida palkkioiden keskiarvot ja opetuksen edistymisen opetuksen aikana.
- Pelialueiden on tarkoitus olla monimutkaisia ja dynaamisia, koska A*-algoritmi suoriutuu yksinkertaisista reitinhakutehtävistä moitteettomasti.

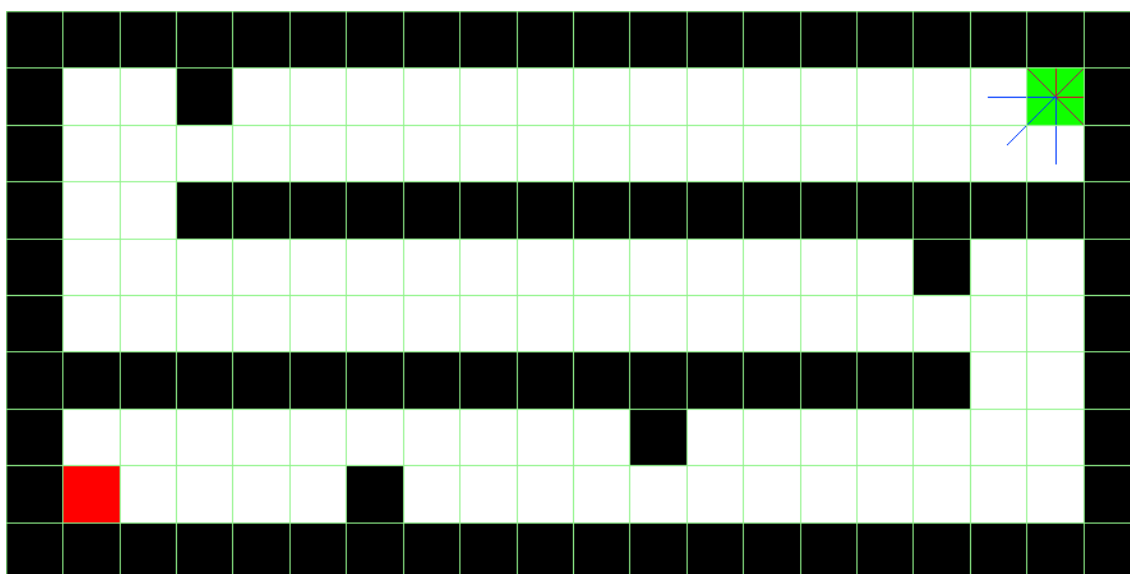
2 Reitinhaku videopeleissä

Reitinhaulla tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan reitin selvittämistä kahden pisteen välillä. Se on yksi videopelien tekoälyn ja myös robotiikan tunnetuimmista ja haastavimmista ongelmista, jota on tutkittu jo muutaman vuosikymmenen ajan (Cui ja Shi 2011; Abd Algfoor, Sunar ja Kolivand 2015). Reitinhakua esiintyy monissa eri peligenreissä, kuten roolipeleissä ja reaaliaikaisissa strategiapeleissä, joissa ei-pelaaja-hahmoja (non-player-character, NPC) määrätään liikkumaan ennalta määrättyyn tai pelaajan määräämään sijaintiin väistellen samalla vastaantulevia esteitä (Cui ja Shi 2011).

2.1 Pelialueen esitystavat

Yleisin alueen esittämistapa on ruudukko (engl. grid), joka sisältää yksittäisiä ruutuja (engl. tile). Ruudut merkitään ennalta vapaiksi tai esteiksi. Vapaista ruuduista muodostetaan verkko, jolloin jokainen vapaa ruutu vastaa yhtä verkon solmuista. Vierekkäisiä solmuja yhdistävät linkit, joita pitkin reitinhaku tapahtuu. Solmujen vierekkäisyys voi tarkoittaa horisontaalista ja vertikaalista vierekkäisyyttä (neljä suuntaa) tai näiden lisäksi myös diagonaalista vierekkäisyyttä (kahdeksan suuntaa). (Botea ym. 2013; Abd Algfoor, Sunar ja Kolivand 2015). Kuvio 1 havainnollistaa yksinkertaista ruudukkoaluetta, jossa liikkuminen tapahtuu neljään suuntaan.

Vähemmän käytettyjä alueen esitystapoja ovat kolmiointi ja kuusikulmiointi (oikea termi kuusikulmioinnista?) (Abd Algfoor, Sunar ja Kolivand 2015). Alueen kolmiointi ja siihen perustuvat TA^* - ja TRA^* -algoritmi ovat kuitenkin osoittautuneet moninkertaisesti nopeammiksi suurissa pelialueissa verrattuna A^* -algoritmiin (Demyen ja Buro 2006). Kuusikulmioihin perustuvat alueet ja reitinhakualgoritmit ovat myös tuottaneet lupaavia tuloksia muun muassa robotiikan tutkimuksessa (Abd Algfoor, Sunar ja Kolivand 2015).

Kuvio 1. Ruudukko, jossa mustat ruudut ovat esteitä ja valkoiset ruudut vapaita. Vihreä ruutu on aloitusruutu ja punainen ruutu on maaliruutu. Vihreästä ruudusta lähtevät viivat ovat mahdollisia etenemissuuntia.

2.2 Reitinhakualgoritmit

Graafin lyhyimmän polun ongelmaa on tutkittu jo vuosikymmenten ajan. Vanhimmat ja tunnetuimmat algoritmit, Dijkstran algoritmi (Dijkstra ym. 1959) ja A*-algoritmi (Hart, Nilsson ja Raphael 1968), esiteltiin jo 50- ja 60-luvuilla. A*-algoritmi on selvästi tunnetumpi videopelien ja robottien reitinhaussa nopeutensa ansiosta (Cui ja Shi 2011; Abd Algfoor, Sunar ja Kolivand 2015; Botea ym. 2013). Tässä tutkimuksessa keskitytään tarkemmin A*-algoritmiin ja sen variaatioihin.

2.2.1 A*-algoritmi

A*-algoritmi on hyvin tunnettu paras-ensin -reitinhakualgoritmi (termi kuntoon?), joka hyödyntää heuristista arviointifunktiota lyhimmän reitin etsimiseen (Cui ja Shi 2011; Duchoň ym. 2014).

Algoritmin toiminta tapahtuu seuraavasti: jokainen aloitussolmun vierekkäinen solmu arvioidaan kaavan $f(n)=h(n)+g(n)$ mukaisesti, jossa n on solmu, $h(n)$ on heuristinen etäisyys solmusta n maalisolmuun ja $g(n)$ on todellinen etäisyys aloitussolmusta solmuun n . Näis-

tä solmuista matalimman $f(n)$ -arvon solmu käsitellään seuraavaksi, jolloin kyseisen solmun vierekkäisten solmujen $f(n)$ -arvot lasketaan. Tämä prosessi jatkuu, kunnes maalisolmu saavutetaan. (oikeat matemaattiset merkinnät). Heuristiikan ollessa nolla A*-algoritmista tulee Dijkstran algoritmi.

A*-algoritmillä on kolme esitettyä ominaisuutta (Hart, Nilsson ja Raphael 1968). A*-algoritmi löytää reitin, jos sellainen on olemassa. Reitti on optimaalinen, jos heuristiikka on luvallinen (admissible?) eli arvioitu etäisyys on lyhyempi tai yhtä suuri kuin todellinen etäisyys. Lopuksi mikään muu algoritmi samalla heuristiikalla ei käy läpi vähemmän solmuja kuin A*-algoritmi eli A* käyttää heuristiikkaa tehokkaimmalla mahdollisella tavalla. (Hart, Nilsson ja Raphael 1968; Cui ja Shi 2011). Luvallisia heuristiikkoja ovat solmujen vierekkäisyydestä riippuen Euklidinen etäisyys, Manhattan-etäisyys, Chebyshev-etäisyys ja Octile-etäisyys (Duchon ym. 2014; Botea ym. 2013). Manhattan-etäisyyttä käytetään pääasiassa neljän suunnan ja Octile- sekä Chebyshev-etäisyyttä kahdeksan suunnan vierekkäisyyksissä (Botea ym. 2013). Euklidista etäisyyttä voidaan käyttää tilanteessa, jossa

2.2.2 A*-algoritmin variaatiot

A*-algoritmin heikkous on huono skaalautuvuus suurien alueiden reitinhakuun. Esimerkiksi kaksiulotteisessa ja esteettömässä 1000x1000 ruudukkoalueessa solmuja on miljoona, jolloin A*-algoritmin muistinkäyttö ja nopeus koituvat ongelmaksi. (Cui ja Shi 2011; Duchon ym. 2014) Tämä ongelma esiintyy videopelien lisäksi etenkin robotiikassa, jonka seurauksena A*-algoritmi on inspiroinut tutkijoita monien eri variaatioiden kehittämiseen, kuten Theta*, Phi*- ja HPA*-algoritmit (Duchon ym. 2014).

2.3 Reitinhaun ongelmat

Reitinhaun on oltava videopeleissä nopeaa ja laskennallisesti tehokasta. Lisäksi reittien on näytettävä realistiselta pelaajalle. Yhden agentin staattisen ruudukkoalueen reitinhakuongelma on ratkaistavissa nopeasti ja tehokkaasti heuristisella A*-algoritmillä, mutta nykyään videopeleissä reitinhakuongelmat ovat monimutkaisempia. Reitinhakuongelmat pitävät sisällään esimerkiksi useamman agentin samanaikaista reitinhakua ja reaaliajassa muuttuvien

alueiden reitinhakua. Nykytutkimus keskittyykin pääasiassa monimutkaisiin reitinhakuongelmiin.

Useamman agentin samanaikaisessa reitinhaussa alueella on useampi kuin yksi agentti ja jokaisella niistä on oma aloitus- ja lopetuspisteensä. Jos jokaisen agentin reitinhakuun sovelletaan A*-algoritmia, on vaadittu laskennallinen teho eksponentiaalinen agenttien lukumäärän suhteen $O(b^k)$ (tähän merkintätapa ja lähde). Laskennallisen tehon lisäksi jokaisen agentin täytyy tarvittaessa väistää toisia agentteja ja mahdollisesti muita esteitä. A*-algoritmi osoittautuu riittämättömäksi ongelman ratkaisuun.

3 Koneoppiminen

Soft Actor-Critic on Haarnojan ym. kehittämä syvä vahvistusoppimis algoritmi (Haarnoja ym. 2018).

3.1 Neuroverkot

3.2 Vahvistusoppiminen ja syvä vahvistusoppiminen

3.3 Soft-Actor Critic -algoritmi

4 Unity

Unity on Unity Technologiesin kehittämä pelinkehitysalusta, joka sisältää oman renderöinti- ja fysiikkamoottorin sekä Unity Editor -nimisen graafisen käyttöliittymän (Juliani ym. 2018). Unityllä on mahdollista kehittää perinteisten 3D- ja 2D-pelien lisäksi myös esimerkiksi VR-pelejä tietokoneille, mobiililaitteille ja pelikonsoleille. Unitystä onkin vuosien mittaan tullut yksi tunnetuimmista pelinkehitysalustoista, jonka parissa työskentelee kuukausittain jopa 1.5 miljoonaa aktiivista käyttäjää (‘‘Unity’’ 2022).

Viime vuosina Unityä on käytetty simulointialustana tekoälytutkimuksen parissa. Unity mahdollistaa lähes mielivaltaisten tilanteiden ja ympäristöjen simuloinnin 2D ruudukkokartoista monimutkaisiin pulmanratkaisutehtäviin, joka on sen suurimpia vahvuuksia simulointialustana. Kehitystyö ja prototypointi ovat Unityllä myös erityisen nopeaa. (Juliani ym. 2018).

4.1 Unityn hierarkia

Tässä luvussa käsitellään Unityn hierarkiaa. Aliluvuissa käydään läpi hierarkian osat ylimmästä lähtien.

4.1.1 Unity-projekti

Unityn hierarkian ylin osa on projekti, jonka luomisesta kehitystyö aina alkaa. Unityssä on mahdollista luoda projekti valmiista pohjista, joita ovat esimerkiksi 2D-, 3D- ja VR-pohjat. Pohjien avulla projekteihin saa lisättyä suoraan suositeltavat, parhaita käytäntöjä mukailevat asetukset.

Unity-projekteja voidaan hallinnoida ja avata erillisellä Unity Hub -sovelluksella. Unity Hub kertoo muun muassa mitä Unityn versiota projekti tukee. Projekteja voi tarvittaessa siirtää (engl. migrate) toimimaan uusimmilla Unityn versioilla, mutta siirto voi aiheuttaa toiminnallisuuden muutoksia tai virheitä projektissa.

4.1.2 Näkymät

Projektista seuraavana hierarkiassa on näkymät (engl. scene). Näkymät toimivat työskentelyalustoina projektissa. Projekti sisältää aina yhden tai useamman näkymän, koska ilman niitä mitään ei pysty luomaan. Tavallisesti yksittäinen näkymä kuvaa aina yhtä tasoa pelissä, ja siirryttäessä toiselle tasolle Unity pystyy lataamaan ajon aikana uuden skenen. Näkymän lataaminen voi tosin viedä aikaa, joten lataus peitetään useimmiten latausruuduilla, jotka voivat myös olla omia, yksinkertaisia näkymiä. Yksinkertaisimmillaan peli voi kuitenkin sisältää vain yhden näkymän joka muokkautuu ja jota muokataan ajon aikana.

Projektin luonnin jälkeen Unity lisää siihen automaattisesti aloitusnäkymän, joka sisältää kameran ja valonlähteen. Tätä näkymää voi lähteä muokkaamaan lisäämällä siihen erilaisia objekteja, esimerkiksi maata ja erilaisia geometrisia muotoja.

4.1.3 Peliobjektit

Peliobjektit (engl. GameObject) ovat tärkein osa Unityn pelinkehitysprosessia, koska kaikki peliin luotavat objektit ovat taustaltaan peliobjekteja. Peliobjektit eivät itsessään tee mitään tai näytä mitään, vaan ne toimivat säiliöinä komponenteille. Peliobjekti on luonnin jälkeen muuten täysin tyhjä, mutta sillä on vähintään yksi Transform-komponentti, joka määrittää peliobjektin sijainnin, suunnan ja koon. Transform-komponenttia ei voi poistaa peliobjektilta.

4.1.4 Komponentit

Komponentit antavat peliobjekteille ominaisuuksia kuten muoto, pinta, kuvio, väri tai esimerkiksi fyysiset ominaisuudet. Komponentit mahdollistavat peliobjekteille myös erilaisia toiminnallisuuksia esimerkiksi skriptien kautta. Usein komponenteilla on myös arvoja, joita voi muokata. Muokkaus tapahtuu asetusnapin, pudotusvalikon tai tekstikentän avulla.

4.1.5 Skriptit

Ohjelmoinnin merkitys Unityn käytössä tulee skripteistä. Skriptit ovat ohjelmakooditiedostoja, joita voi lisätä peliobjektiin komponentin tavoin, jos valmiit komponentit eivät riitä toiminnallisuuksiltaan. Skripteissä voi esimerkiksi määritellä ominaisuuksia ja arvoja, joita voi muokata komponenttilistauksessa tai ajon aikana. Unity tukee tällä hetkellä vain C# -ohjelmointikieltä, mutta ennen myös Javascriptiin pohjautuvaa UnityScript-ohjelmointikieltä.

Unity tarjoaa skripteihin MonoBehaviour-pohjaluokan, joka mahdollistaa pelinkehityksen tärkeimmät osat eli Start()-aloitusfunktion ja Update()-päivitysfunktion. Start()-funktio ajetaan ennen yhtäkään päivitysfunktiota, jolloin siinä voidaan määrittää ja alustaa tarvittavat alkuarvot. Update()-funktio ajetaan joka ruudunpäivityskerralla, joten siihen sijoitetaan usein pelilogiikka ja mahdollisesti fyysiset toiminnallisuudet.

4.2 Machine Learning Agents

Machine Learning Agents on Unitylle kehitetty koneoppimispaketti, jonka avulla peliin voidaan ottaa käyttöön koneoppimisagentteja.

5 Tutkimuksen empiirinen osuus

Tässä kappaleessa käsitellään tutkimuksen empiiristä osuutta. Tutkimus toteutettiin empiirisenä vertailevana tutkimuksena. Vertailun kohteena olivat Unityn ML-agentin suorittama reitinhaku ja heuristiseen A*-algoritmiin perustuva reitinhaku. Kappaleessa 5.1 kuvaillaan tutkimusta yleisellä tasolla ja esitellään tutkimuksessa käytetyt työkalut. Kappaleessa 5.2 käydään läpi simulaatioympäristöt ja koneoppimiseen liittyvät konfiguraatiot. Lopuksi kappaleessa 5.3 käsitellään tulosten mittaamista ja käytettyjä suureita.

5.1 Tutkimuksen kuvaus

Tutkimuksen simulaatioalustana käytettiin Unityä, koska sen käyttö oli ennestään tuttua ja se soveltuu hyvin erilaisten tilanteiden simuloimiseen. Unityllä luotiin yksinkertaisia ruudukkoalueita, jonne sijoitettiin esteruutuja ja kävelykelpoisia ruutuja. Alueelle määrättiin alku- ja maaliruudut sattumanvaraisesti. Reitinhaun vertailua varten luotiin A*-algoritmi ja opetettiin koneoppimisagentti. Koneoppimisagentti käyttää syvää vahvistettua oppimista.

5.2 Tutkimusasetelma / Konfiguraatio

Koneoppimisagentin toiminta riippuu vahvasti sen asetuksista.

- AddObservation()-funktion avulla agentti kerää tietoa omasta tilastaan ympäristössä. Tässä tutkimuksessa agentin täytyy kerätä tietoa sen omasta sijainnista (x ja y), mahdollisesti etäisyydestä maaliin (toimisiko esim. laskea manhattan-etäisyys?) ja maalin sijainnista (x ja y). Suositeltavaa kuitenkin on, että agentti keräisi tietoa vain näkemistään asioista eli tässä tapauksessa vain omasta sijainnistaan. Näiden havaintojen lisäksi käytetään RayPerceptionSensor2D-komponenttia, joka kerää ympäröivästä alueesta tietoa säteiden avulla. Tässä projektissa agentista lähetetään 12 sädettä, jotka yltyvät vain yhden ruudun verran eteenpäin. Säteet pystyvät tunnistamaan vastaantulevia objekteja, joita ovat tässä tapauksessa esteet ja maaliruutu. Näiden havaintojen avulla agentti voi toimia älykkäämmin.
- Actions, toiminnot, yksinkertaisen pelialueen takia käytetään Discrete Actions ja viittä eri

vaihtoehtoa (ylös, alas, oikealle, vasemmalle, paikallaan). Jos pelialue olisi monimutkaisempi, voidaan käyttää Continuous Actions (suunta + nopeus).

- Rewards, palkinnot, agentti saa positiivisen palkkion kun saapuu maaliin (+1). Agentti saa negatiivisen palkkion jokaisen liikkeen tai aikamääreen jälkeen (-0.01). Jos agentti törmäilee seiniin, eli yrittää liikkua suuntaan jossa on este, agentille annetaan negatiivinen palkkio (-0.001).

-

5.3 Tulosten mittaaminen

- Reitinhakutehtävästä otetaan talteen aika (sekuntia) ja onnistuiko reitinhaku vai ei (onnistui/epäonnistui).

6 Tulokset ja johtopäätökset

7 Yhteenveto

Lähteet

- Abd Algfoor, Zeyad, Mohd Shahrizal Sunar ja Hoshang Kolivand. 2015. “A comprehensive study on pathfinding techniques for robotics and video games”. *International Journal of Computer Games Technology* 2015.
- Botea, Adi, Bruno Bouzy, Michael Buro, Christian Bauckhage ja Dana Nau. 2013. “Pathfinding in games”. Schloss Dagstuhl-Leibniz-Zentrum fuer Informatik.
- Cui, Xiao, ja Hao Shi. 2011. “A*-based pathfinding in modern computer games”. *International Journal of Computer Science and Network Security* 11 (1): 125–130.
- Demyen, Douglas, ja Michael Buro. 2006. “Efficient triangulation-based pathfinding”. *Teoksessa Aaai*, 6:942–947.
- Dijkstra, Edsger W, ym. 1959. “A note on two problems in connexion with graphs”. *Numerische mathematik* 1 (1): 269–271.
- Duchoň, František, Andrej Babinec, Martin Kajan, Peter Beňo, Martin Florek, Tomáš Fico ja Ladislav Jurišica. 2014. “Path planning with modified a star algorithm for a mobile robot”. *Procedia Engineering* 96:59–69.
- Haarnoja, Tuomas, Aurick Zhou, Pieter Abbeel ja Sergey Levine. 2018. “Soft actor-critic: Off-policy maximum entropy deep reinforcement learning with a stochastic actor”. *Teoksessa International conference on machine learning*, 1861–1870. PMLR.
- Hart, Peter E, Nils J Nilsson ja Bertram Raphael. 1968. “A formal basis for the heuristic determination of minimum cost paths”. *IEEE transactions on Systems Science and Cybernetics* 4 (2): 100–107.
- Juliani, Arthur, Vincent-Pierre Berges, Ervin Teng, Andrew Cohen, Jonathan Harper, Chris Elion, Chris Goy, Yuan Gao, Hunter Henry, Marwan Mattar ym. 2018. “Unity: A general platform for intelligent agents”. *arXiv preprint arXiv:1809.02627*.
- “Unity”. 2022. Viitattu 4. huhtikuuta 2022. <https://unity.com/>.

8 Liitteet

- Kuvat tai mallinnokset pelialueesta.
- Tensorboardin kuvaajat mm. agentin palkkioiden kehityksestä.